

Reportage

Handen vol verhalen

Hoe is het om niets te kunnen horen? Trouw duikt in de dovencultuur. 'Nu zie je veel trots: laat maar zien wie je bent'

Trouw is wekenlang te gast in een uniek zorgcentrum, De Gelderhorst. Bewoners en veel medewerkers zijn hier doof. Wat betekent dat voor hun leven, vroeger en nu?

Dit artikel is geschreven door [Frank Straver](#) en [Ingrid Weel](#)

Gepubliceerd op 2 januari 2026, 22:00

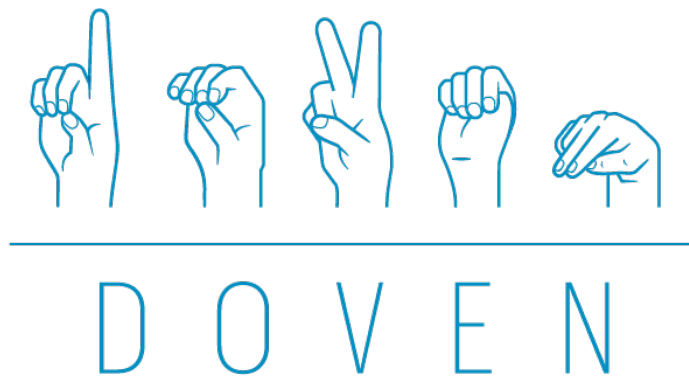
Bekijk dit artikel [hier](#) ook in gebarentaal.

De twee kaders onder dit artikel zijn ook te zien in gebarentaal, in aparte video's.

Geen sfeerlampjes, maar helder ‘hoog lux’ licht. Geen rechte, maar ronde tafels. Deuren hebben glazen vensters, waardoor je overal zo naar binnen koekeloert. Flitslampen dienen als bel. Alles hier is ingericht op de niet-horende mens. Dat betekent: goed zicht en overzicht zijn essentieel. Zelfs de lift is van glas.

De centrale hal bij binnenkomst is een hoge, open toren, met rondom balkonnetjes. Een vrouw op de derde verdieping maakt met sierlijke gebarentaal een praatje met een medebewoner, zeker tien meter lager op de begane grond. Stil is het beslist niet. Bewoners slaan soms kreten uit, stoelen slepen piepend over de grond, serviesgoed rinkelt. Waarom niet? Niemand die er last van heeft. Welkom in De Gelderhorst.

Vrijwel overal en altijd is de horende mens de norm. Wie slecht of niet kan horen, komt er vaak bekaaid vanaf op straat. Maar hier in Ede is voor de oudere doven, variërend van zelfstandig wonend tot zeer dement en hulpbehoevend, alles ingericht en geregeld zodat het past bij hun identiteit. Want praat met een paar mensen in De Gelderhorst, en de aanname dat doof zijn een handicap of tekortkoming is, wordt snel weggenomen.

Minicursus

“We kunnen alles, alleen horen we niet”, zo vat docent Nederlandse Gebarentaal Megan Muller het samen. Zij verzorgt op dag één een introductieles voor de journalisten van *Trouw*, die welkom zijn om een paar weken lang mee te kijken en met bewoners en medewerkers van De Gelderhorst te praten. We maken daarvoor gebruik van tolken Nederlandse Gebarentaal (NGT). Want die taal zijn de redacteurs niet machtig. En NGT is, nogal logisch, de moedertaal hier, hoewel ouderen ook varianten (regiogebonden gebaren) in hun vingers meebrengen.

Links de aanleunwoningen en rechts het verzorgingshuis van De Gelderhorst in Ede.
Foto Adriaan Backer

Bewoners van De Gelderhorst spelen in de centrale hal een spelletje.
Foto Adriaan Backer

Een minicursus is behulpzaam om respectvol en niet ál te onbeholpen over te komen. Muller doet voor hoe het gebaar 'goedemorgen' eruitziet; een duimpje met een hand die vlak bij het gezicht omhooggaat als een opkomende zon. Dankjewel, een vlakke rechtopstaande hand die omkiept vanaf de kin. Koffie (malend), thee (een zakje dippend), Muller neemt de moeite om de voor haar doodnormale taal op jip-en-janneke-niveau te introduceren.

Via een tolk verloopt het gesprek soepel. Foute vragen bestaan er niet. Verkeerde gedragingen zijn er wel in De Gelderhorst, blijkt bij de uitleg over de omgangsvormen. Dat zijn gedragingen waarbij horenden zich asociaal opstellen en zich er geen rekenschap van geven dat ze op bezoek zijn in de levenssfeer van de dovengemeenschap.

'Loop nooit zomaar weg'

Door te bellen in de gang bijvoorbeeld, want waar gaat dat over? Of door langs te lopen zonder oogcontact of groet, want wie doet zo iets horkerigs? "Laat maar", met wegwerpgebaar, is hier uit den boze. De dove persoon vat dat mogelijk op als: de horende steekt geen moeite meer in onze communicatie. "Blijf het altijd proberen, loop nooit zomaar weg", zegt Muller.

Medewerkers van De Gelderhorst zijn vaak ook slechthorend of doof.

Foto Adriaan Backer

De bewoners hier werden allemaal doof geboren, of verloren hun gehoor voor het vierde levensjaar. Toch was gebarentaal voor hen lang taboe. Nadat in 1760 een allereerste dovenschool werd opgezet in Parijs, ging discriminatie en uitsluiting vanaf 1880 wereldwijd de boventoon voeren. Op een internationale conferentie in Milaan werd destijds besloten dat gebarentaal verboden werd.

Het is moeilijk voor te stellen, maar communiceren met de handen werd als infantiel en verwerpelijk gezien. In het onderwijs moesten gebaren vanaf 1880 in de ban, geforceerd werd gepoogd om dove kinderen met hun stem te laten praten. Het gebruik van gebarentaal werd afgestraft. Toch bleven veel doven, vaak heimelijk, in gebarentaal met elkaar spreken.

In 2021 wettelijk erkend

Het verbod duurde honderd jaar. Sinds 1980 mag gebarentaal weer en is tweetalig onderwijs de norm voor dove kinderen. Dat wil zeggen: Nederlandse Gebarentaal en Nederlandse taal. Pas in 2021 werd NGT wettelijk erkend in Nederland.

“En heb je de vlag buiten zien hangen?”, vraagt Muller. Dat is de internationale dovenvlag met een geelomlijnde turquoise-blauwe hand erop. Pas twee jaar geleden werd die officieel. Het blauw symboliseert trots en verbondenheid en het geel licht, leven en gezamenlijk floreren. In De Gelderhorst zijn de kleuren allebei aanwezig. Letterlijk, in de inrichting van het interieur. Maar vooral ook in overdrachtelijke zin, is zowel de trots als de harmonie hier te voelen.

Maar het zou niet eerlijk zijn om een gelukzalig beeld te schetsen van De Gelderhorst. “De dovenwereld is best klein”, zegt Anna van Haastrecht, de communicatieadviseur van het zorgcomplex. Circa 30.000 Nederlanders zijn NGT-gebruikers en zo’n 13.000 mensen werden doof geboren of werden als baby doof. “Dat kleine wereldje betekent ook dat ouderen hier bekenden tegenkomen: je vrienden, maar ook je ex, of misschien wel degene door wie je ooit bent gepest.” Het doof zijn als verbindende schakel komt overal terug, maar ingewikkelde relaties spelen ook een rol.

Internaten

Dan is er ook nog het leed van de jeugdjaren. Bewoners, die als kind vaak al vanaf hun vierde naar een internaat werden gestuurd – ver weg van familie – hebben geleden onder het verbod op gebarentaal. “Nu zie je gelukkig veel trots: laat maar zien wie je bent”, zo gebaart Muller met handen waar kracht en pit vanaf stralen.

Drukke bij de lift in de centrale hal.

Foto Adriaan Backer

Overall in het gebouw hangen tekstbordjes en foto's van teamleden. Ook is er een studio, waar allerlei mededelingen voor medewerkers en bewoners in video worden opgenomen in gebarentaal. Doordat hun moedertaal in de kinderjaren werd onderdrukt, hebben veel van de oudere doven matig of slecht onderwijs genoten. Lezen kunnen veel bewoners niet zo goed, ook geven velen de voorkeur aan NGT.

Zelfs de jongere generatie die vaak goed is opgeleid, prefereert veelal de gebarentaal, weet de communicatieadviseur. Wat natuurlijk niet betekent dat er geen bewoners zijn die wél graag lezen, zo bewijst de leestafel in de centrale hal. Het generaliseren van doven, als niet-horende groep, is een valkuil voor horenden.

Naamgebaren

NGT ontwikkelt zich en leeft, zoals elke taal. Gebaren over corona? Die bestonden nog niet. Er zijn trendwoorden, pubers zijn soms nauwelijks te volgen. Naamgebaren, die zijn er ook. Muller maakt een krabbend gebaar langs haar wang. Dat is de hare, omdat ze als kind vaak jeuk had op haar wang. Je naamgebaar kun je niet zelf kiezen, die wordt je gegeven door de dovengemeenschap.

Van over de hele wereld hebben ze interesse in dit zorgcentrum in Ede. Zorgspecialisten uit alle windstreken willen langskomen, om te zien hoe ze dat doen hier, waardige en gespecialiseerde zorg bieden aan de doven die op leeftijd zijn. Circa tachtig bewoners wonen in het zorghuis. Wie nog zelfstandig is, kan terecht in een van de 117 appartementen op het terrein. Personeel heeft de

Gelderhorst nog niet echt tekort, al is het wel krap. Mede dankzij de honderd vrijwilligers gaat het goed.

Ongeveer tweehonderd oudere doven staan op de wachtlijst voor zelfstandig wonen. Er wordt nagedacht of de Gelderhorst moet uitbreiden. Met de vergrijzing ligt het voor de hand dat de behoefte aan ouderenzorg voor doven groeit. En wonen in deze dovengemeenschap is een aantrekkelijk perspectief voor een flink deel van hen.

Bewoners voor complex De Gelderhorst.

Foto Adriaan Backer

Begonnen in een zorgvilla

En dan te bedenken dat de geschiedenis van de Gelderhorst in 1953 klein begon, met de opening van 'Dovenvreugd', een zorgvilla voor oudere doven in Baarn. Dertien bewoners zaten er. Het zou, na wat verhuizingen, doorgroeien tot het riante complex in Ede uit 1997.

NGT-docent Muller kromt haar hand tot een klauw en maakt van haar vingers een V. Ze houdt die schuin achter haar oor. "Kennen jullie dit?" Het is het gebaar dat staat voor cochleair implantaat (CI). Dat apparaatje is de afgelopen jaren ontwikkeld, bedoeld om niet-horenden wel te laten horen. Ouders van dove kinderen staan daardoor voor de keuze: gaan ze voor een CI?

Iedereen is vrij om een eigen keuze te maken, vindt Muller. Zelf ziet zij doof zijn niet als een mankement, maar als een identiteit, met een eigen cultuur. Of dat zo blijft en hoelang nog, is de vraag. Want ouders van dove kinderen willen met een CI graag hindernissen wegnemen die zij in de

horende wereld anders zeker ervaren. Want buiten de muren van De Gelderhorst is de dominante norm direct van kracht.

Brug slaan

“We proberen een brug te slaan tussen ons en de horende omgeving”, vertelt Van Haastrecht. Bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen in oktober was in het complex voor oudere doven een inclusief stembureau, met dove mensen in de commissie en een brailleleesregel voor doofblinden.

Winkeliers in de nabije omgeving zijn wel gewend dat er dove mensen bij hen binnenkomen, maar het ongemak is toch vaak groot. Om wederzijds begrip te kweken wil De Gelderhorst de lokale ondernemers een ‘minicursus’ aanbieden, als introductie in de dovencultuur en NGT.

De beste introductie is misschien wel gewoon binnenlopen - iets wat *Trouw* drie weken bij uitzondering gegeven is, want het zorgcentrum is bovenal het thuis van de bewoners. Als horende ben je de vreemde eend in de bijt, degene die ‘anders’ is, de taal niet spreekt en zich aan moet passen. Het dringt dan ook direct helder door waarom het zo prettig en warm moet zijn om de oude dag door te brengen met gelijken, ieder met een eigen verhaal en zorgvraag.

Bewoner van De Gelderhorst voor de hoofdingang van de Gelderhorst.

Foto Adriaan Backer

Dit verhaal is in gebarentaal vertaald door Ellen Nauta en Dennis Hoogeveen. De vertalingen zijn mede mogelijk gemaakt door De Gelderhorst en Stichting Handgebaar.

Lezers denken mee

Bekijk dit [hier](#) in gebarentaal.

Voordat *Trouw* eind 2025 enkele weken bij De Gelderhorst langsging, vroegen we lezers om mee te denken. Ruim 150 leden van 'Club Trouw' stelden vragen over ouderenzorg en de dovencultuur.

Veel lezers zijn benieuwd naar **problemen en oplossingen rond de communicatie**. Anderen vragen zich af of doof zijn leidt tot eenzaamheid. Ook de wereld van gebarentaal en de interactie met horende mensen maakt lezers nieuwsgierig. Een selectie van de lezersvragen is benut voor deze reeks artikelen.

Verhalen ook in gebarentaal

Bekijk dit [hier](#) in gebarentaal.

Om de meeste artikelen in deze serie zo goed mogelijk bereikbaar te maken voor de dovengemeenschap zijn de teksten in *Trouw* **vertaald in Nederlandse gebarentaal** (NGT). De Gelderhorst verzorgde het maken van de video's, met behulp van officiële tolken NGT. Dit draagt bij aan inclusie, want de mogelijke aanname dat alle dove mensen de krant lezen klopt niet. Voor veel oudere doven zijn lange, complexe teksten ontoegankelijk. Bovendien is gebarentaal de moedertaal voor vrijwel alle doven. De video's staan op trouw.nl/handenvolverhalen.

Reageren? Mail naar: handenvolverhalen@trouw.nl

Lees ook:

Alle andere verhalen over [De Gelderhorst](#)